

**Mgr. Martina Dokoupilová: VZTAH FILOSOFIE VĚDY JE KNIHOVNICTVÍ A
INFORMAČNÍ VĚDĚ V POJETÍ HJORLANDA BIRGERA**

Posudek diplomové práce

V posledních letech je možné zaznamenat zvýšený zájem ze strany knihovnických a informačních studií (KIV) o současnou filozofickou diskuse na poli filozofie vědy. Tradiční problémy informační a komunikační vědy, jakými jsou otázky pořádání a vyhledávání informací, vztah informačních procesů a chování nebo i obecný vztah organizace (organizování) a informace se dnes řeší v kontextu diskuse mezi konstruktivismem (pragmatismem, instrumentalismem, antirealismem) a vzkříšenou podobou pozitivismu (realismem). Na jedné straně je snaha vidět informační fenomény jako komunikační, diskurzivní a sociální procesy, na druhé straně stojí velice silná tradice kvantitativního výzkumu a zdůrazňování empirické a praktické povahy informačních a knihovnických studií. Diskuse o sociální nebo objektivní povaze těchto informačních procesů a informace nabývá podobu dvou nesmiřitelných táborů. Na jedné straně pragmatické a hermeneutické zdůrazňování porozumění jakožto báze pro veškerou zkušenost a základní interakci se světem, na druhé straně realistické zdůrazňování různých struktur jako deterministického faktoru této interakce, ať už kognitivních nebo jinak podmíněných vnějším světem.

V kontextu této aktuální diskuse se autorka práce rozhodla popsat současnou realistickou pozici, kterou nejlépe prezentuje dánský knihovník a teoretik Birger Hjørland, a prozkoumat její vliv na problémy KIV. K tomu jí slouží velice pečlivě zpracovaný historický přehled vývoje epistemologických filozofií směrem k realismu v kapitole 3. až 3.5. V kapitolách 3. až 6. postupně aplikuje realistickou pozici hájenou Birgerem Hjørlandem na vybrané problémy KIV, jako je VYHLEDÁVÁNÍ INFORMACÍ (kapitola 4), PŘEDMĚTOVÁ ANALÝZA A ORGANIZACE ZNALOSTÍ (kapitola 5.) a originálně pojatá DOMÉNOVÁ ANALÝZA (kapitola 6.), kterou Hjørland hájí .

Birger Hjørland si všímá, že v dnešní době jsou realistické teorie na ústupu před pragmatismem a jako řešení nabízí originální spojení toho nejlepšího z realismu a pragmatismu. Vzorem je kritický realismus, který se snaží o pluralitní pohled na realitu a dokonce o realistický přístup k sociálním fenoménům, nebo i teorie

zdůrazňující sociální a kulturní kontexty poznávání a interakce s vnějším světem, které se snaží opustit redukcionismus a konstruktivismus. Kritický realismus, který reprezentuje Hjørland, se liší od naivního vědeckého realismu svým neobvyklým důrazem na pragmatismus. Odmítá totiž metafyzické spoléhání na vnější realitu jako jednoduchou, transparentní a předem danou, i když její nutnost pokládá za nezpochybnitelnou. Aby se vyhnul sociálnímu konstruktivismu, zdůrazňuje paradoxně sociální aspekty, které mají „realistické“ vlastnosti a které nelze redukovat na intencionalitu konkrétních subjektů. Zásadním východiskem je proto pro Hjørlanda tzv. metodologický kolektivismus, totiž pozorování, že výzkum a vývoj jsou prací organizovaných společenství (např. vědeckých oborů), které označuje termínem *diskurzivní komunity*. Komunity mají vždy specifické epistemologické zájmy a potřeby, které by KIV měla umět adresovat. To vede k přístupu označovanému jako *doménová analýza*, který objevuje informační struktury a potřeby jednotlivých intelektuálních komunit. Velkým přínosem Birgera Hjørlanda i samotné práce je pak to, že zdůrazňují nutnost mezioborové spolupráce při identifikaci potřeb a chování diskurzivních komunit.

Zpracování diplomové práce svědčí nejen o odborném zápalu a schopnosti samostatně vyhledat a zpracovat relevantní literaturu, která je v lokálním prostředí často nedostupná, ale také o schopnosti odhadnout a poukázat na budoucí trendy v daném výzkumu.

Zadání diplomového úkolu bylo splněno a práci doporučuji k obhajobě.

Práci navrhuji hodnotit jako v ý b o r n o u.

Denisa Kera, 15.01.2007

